

Література:

1. Галич О. Теорія літератури: Підручник / О. Галич, В. Назарець, С. Васильєв. – К. : Либідь, 2001. – 448 с.
2. Генсьорський А. І. Галицько-Волинський літопис (лексичні, фразеологічні та стилістичні особливості) / А. І. Генсьорський. – К. : Радянська школа, 1958. – С. 19–20.
3. Літопис Руський / [Перекл. з давньорус. Л. Махновця, відп. ред. О. В. Мишанич]. – К. : Дніпро, 1989. – 591 с.
4. Пашуто В. Т. Очерки по истории Галицко-Волынской Руси / В. Т. Пашуто. – М. : АН СРСР, 1956. – 331 с.
5. Пелешенко Ю. Українська література пізнього Середньовіччя (XIII-XIV ст.) / Ю. Пелешенко // Слово і час. – 2001. – № 4. – С. 39–43.

УДК 811.11'27

Н. П. Балецька, Л. С. Козуб,

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ФІЛОСОФСЬКОГО СВІТОГЛЯДУ АВТОРА У ПРОЗІ Р. БАХА

Стаття присвячена дослідженню мовних засобів вираження філософського світогляду Р. Баха у творах «Подарунок крил», «Ілюзії», «Чайка на ім'я Джонатан Лівінгстон». Глибокий філософський зміст проаналізованих оповідань є відображенням світогляду автора, його ідей щодо самовдосконалення, самопізнання, прагнення постійно рухатися вперед, прикладати зусилля для того, щоб піднятися над буденністю та примітивним існуванням.

Ключові слова: мовні засоби, філософський світогляд, авторська інтерпретація, індивідуальний стиль, проза.

LANGUAGE MEANS OF EXPRESSING THE PHILOSOPHICAL OUTLOOK IN THE PROSE OF R. BACH

The investigation of the role of linguistic means in expressing the philosophical outlook of R. Bach shows that the context of the analyzed texts («A Gift of Wings», «Illusions: The Adventures of Reluctant Messiah», «Jonathan Livingston Seagull») is the reflection of the author's philosophy, his ideas of self-improvement, his desire to move constantly ahead applying efforts to raise above the routine and primitive way of existence. The author's thoughts about wisdom, leaders and messiahs, their life and relations with members of society, peculiar role of friendship in the life of every person, search for the aim of life are of the utmost importance. The author also writes about faith in oneself which helps to achieve the inner improvement as well as about the victorious power of goodness and love which must be the motives in the life of people. The carried out investigation proves that the works of R. Bach are autobiographical. The author uses real or invented facts from his own life to show his philosophy. The notion of flight is always present in the author's works and helps to show one of the key ideas of his philosophy – the idea of physical and mental freedom. Flying helped the author to understand his life better, to observe the world from height and to form his own attitude towards what was left behind.

Key words: language means, philosophical outlook, author's interpretation, individual style, prose.

ЯЗЫКОВЫЕ СРЕДСТВА ВЫРАЖЕНИЯ ФИЛОСОФСКОГО МИРОВОЗЗРЕНИЯ АВТОРА В ПРОЗЕ Р. БАХА

Статья посвящена исследованию языковых средств выражения философского мировоззрения Р. Баха в произведениях «Подарок крыльев», «Иллюзии», «Чайка по имени Джонатан Ливингстон». Глубокий философский смысл проанализированных рассказов является отражением мировоззрения автора, его идей по самосовершенствованию, самопознанию, стремление постоянно двигаться вперед, прилагать усилия для того, чтобы подняться над обыденностью и примитивным существованием.

Ключевые слова: языковые средства, философское мировоззрение, авторская интерпретация, индивидуальный стиль, проза.

Сучасні лінгвістичні дослідження відзначаються значною увагою науковців до вивчення цілісного тексту, його жанрово-стилістичних особливостей. При цьому багато дослідників наголошують на тому, що художній текст відрізняється від інших текстів експресивністю та розмаїттям способів своєї змістової організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Закономірностям художнього тексту як складного багатопланового явища присвячено численні роботи вітчизняних і зарубіжних авторів, які звертають увагу на загальнотеоретичні питання дослідження тексту (І. В. Арнольд, М. М. Бахтін, В. В. Виноградов, Л. В. Щерба), аналізують використання лінгвальних засобів у творах художньої літератури (В. Г. Адмоні, А. В. Папіна), їх структуру і засоби впливу (І. Р. Гальперін, О. В. Петрова, О. М. Старикова, Л. І. Тимофєєв, М. Б. Храпченко).

Метою дослідження є виявлення особливостей індивідуального стилю Р. Баха та аналіз його філософського світогляду шляхом лінгвістичного аналізу його творів.

Виклад основного матеріалу. Лінгвістичний аналіз творчості Р. Баха дозволяє ґрунтовніше дослідити філософський світогляд автора, що відображається у його відомих творах.

Алегорія письменника, що простежується у більшості його творів схожа до манери імпресіоністів, що дозволяє читачеві визначити, що є важливим. Крім того, вільний стиль автора дає змогу поєднувати різноманітні значення висловлювань, проводити паралелі. Читач може давати власні визначення оцінним словам.

Більшість новел Р. Баха є автобіографічними. Автор використовує реальні або вигадані факти зі свого життя, щоб розкрити власну філософію. Значну частину життя письменник присвятив авіації, хоч так і не став професійним льотчиком. Саме це хобі допомогло йому краще зрозуміти себе, подивитися на світ з висоти і визначити свою власну позицію стосовно всього, що залишалося позаду. Явище польоту завжди присутнє у творах письменника і допомагає розкрити одне з ключових понять його філософії – ідею фізичної і моральної свободи.

Проводячи аналіз головних ідей та понять у новелах Р. Баха, можна помітити, що провідною темою для нього є тема «месії на землі». Месією є Дональд Шимода, головний герой «Ілюзії», подібним є також образ Джонатана Лівінгстона з однойменного твору. Вони раніше від інших усвідомлюють мету свого життя і роблять все, щоб її досягти. Читачеві відкривається єдина істина: «All should be sons of God, who commands, «BE HAPPY» [6].

Виконуючи свою місію на землі, герої щасливі, хоч їм випадають випробування на шляху до здійснення своєї мети. У творі «Подарунок крил» автор описує свої пригоди під час навчання польотам, зустрічі з цікавими людьми та досвід, який він здобув. Політ в авторській інтерпретації можна сприймати як саме життя, що має сенс. Метафоричний зміст польоту полягає у відчутті свободи, здатності піднятися над обмеженнями та побачити світ іншими очима, тобто зрозуміти життя. Політ – це завжди висота та простір, що відділяють людину від землі. Про людей, що вже зрозуміли суть та красу польотів,

Р. Бах пише зі щирою прихильністю, а читачам намагається донести прості істини, які відкрилися цим людям: *If you will find that you are a person, who can love to fly, you will find a place to come whenever you tire of a world of TV dinners and people cut from cardboard. You will find people alive and adventures alive and you will learn to see a meaning behind it all* [5, p. 18].

Очевидним є те, що не всім властиво самотужки зрозуміти важливість самореалізації у житті. Тому завжди є люди, які навчають нас, покликаним яких є допомагати іншим. Такими є Джонатан та Дональд Шимода. Письменник змальовує Дональда обраним, але це не підносить його над іншими. Він звичайна людина, яка просто раніше від інших досягнула важливі життєві істини. Повідомлення, викладене в «Ілюзіях» ґрунтується на тому, що все наше життя складається з ілюзій. Раніше чи пізніше, кожен це розуміє. Філософія Дональда Шимоди полягає в тому, що він говорить простими, доступними поняттями, але не відкриває всієї їх суті, щоб люди мали змогу самостійно зрозуміти всю глибину цих понять. Крім того, сам він є прикладом для наслідування, як і Джонатан для своїх учнів:

This world is your exercise-book, the pages on which you do sums. It is not reality, although you can express reality there if you wish. You are also free to write nonsense or lies or to tear the pages [6].;

You are led through your lifetime by the inner learning creature, the playful spiritual being that is your real self. Don't turn away from possible futures before you are certain you don't have anything to learn from them. You are always free to change your mind and choose a different future, or a different past [6].

Дональд Шимода, у своєму зверненні до людей, закликає поставити собі просте запитання, відповідь на яке йому вже відома: *Here is a test to find whether your mission on earth is finished: if you're alive, it isn't* [6].; *In order to live freely and happily, you must sacrifice boredom. It isn't always an easy sacrifice* [6].

Заклик піднятися над буденним існуванням і відірватися від землі робить і чайка Джонатан, навчаючи своїх учнів, що лише свобода є їхньою справжньою сутністю. Важливо лише не зраджувати собі і йти визначеним шляхом: *Your only obligation in any lifetime is to be true to yourself. Being true to anyone else or anything else is not only impossible, but the mark of a fake messiah* [6].

Обидва герої є вчителями. Вони керуються одними правилами і навчають тих, хто дійсно хоче вчитись, стати досконалішим, для чого потрібне лише бажання та наполеглива праця. *You teach best what you most need to learn* [6].; *Learning is finding out what you already know. Doing is demonstrating that you know it. Teaching is reminding others that they know just as well* [6].

Автор приходиться до висновку, що від наших намірів та прагнень залежить те, яким є світ навколо. Речі впорядковані так чи інакше через те, що ми їх такими створили. Проте, герої Р. Баха зважаються на досягнення запланованого, на зміни, розуміючи, що доведеться пережити розчарування та втрати. Чайка Джонатан залишає зграю, Дональд Шимода змушений покинути все, бо розуміє своє призначення у цьому світі:

The world is as it is because that is the way we wish it to be. Only as our wish changes does the world change. Whatever we pray for, we get it [5, p. 32].;

I consider this from time to time, flying. We always get what we pray for, like it or not, no excuses accepted. Every day our prayers turn more into fact; whom we most want to be, we are. It all sounds like justice to me. I can't say as I mind the way this world is built, at all [5, p. 33].

Буденність нашого існування на землі автор протиставляє досконалій красі неба. Цей образ присутній у всіх його творах, пов'язаних з польотами. Небо є іншим світом, де знаходять притулок вигнанців, школою досконалої техніки польотів. Крім того, для автора люди, що живуть земним, буденним життям відрізняються від тих, хто побачив небесні простори.

Автор впевнений, що люди жили б щасливіше, якби мали можливість побачити світ з висоти небес: *I think America would be a happier place if every citizen, on reaching the age eighteen, would be given an aerial tour of the entire country*» [5, p. 55].;

From past-horizon north to past-horizon south, from beyond land's end and beyond the depths of western sea, lived the billion-mile sky. It was very calm, very still...

My problems, to the sky, did not exist, never had existed, never would exist.

The sky does not misunderstand.

The sky does not judge.

The sky, very simply, is... [5, p. 54].

Автор спростовує поняття кордонів між країнами, тому що з висоти земля виглядає зовсім інакшою. Він наголошує на тому, що бар'єри існують лише тому, що ми створюємо їх самі і віримо в їхнє існування. Люди бояться відмовитись від обмежень і живуть обмежуючи себе все життя. Вихід з цієї ситуації лише один – подивитись на все під іншим кутом, з висоти небес: *If we lift ourselves high enough, we'll realize that the sun has never left us at all* [5, p. 90].

Щось подібне описано і в притчі «Чайка Джонатан Лівінгстон», коли Салліван, товариш і наставник Джонатана, говорить йому про важливість вміння підніматись над буденними речами і розуміти, що є насправді головним: *«The Gull sees farthest who flies highest»* [7, p. 40].; *«The higher one climbs, the farther he sees; the less important are the affairs and crises of those who cling to the ground»* [5, p. 90].

Дружба є одним з головних понять у творчості Р. Баха. Для автора дружні стосунки між людьми є такими, що не підвладні часу та простору та існують без будь-яких обмежень. Крім того, друзями можуть бути лише люди, в яких однакові цінності в житті: *... Devid Gartnett is a real friend. We like the same things: the sky, the wind, the sun; and when you fly with somebody who puts his value on the same things that you do, you can say that he is a friend* [5, p. 93].

Справжніх друзів Р. Бах знаходить серед людей, які теж захоплюються польотами. Вони розуміють один одного, тому що цінують одне і те ж – висоту і свободу: *We are friends to a man not because he has brown hair or blue eyes or a scar on his chin from an old airplane crash, but because he dreams the same dreams, because he loves the same good and hates the same evil, because he likes to listen to the sound of an engine ticking over on a warm, quiet morning* [5, p. 97].; *... And when you walk the same path toward destiny with a man, that man is likely to become your friend* [5, p. 95].

Поняття досконалості теж займає важливе місце в творах Р. Баха. Перш за все – це досконалість польотів, досконалість неба, дружби, життя. Людина у всьому повинна прагнути досконалості, інакше вона не зможе реалізувати себе у житті. У автора є речі, досконалі самі по собі: небо, дружба, що не обмежуються нічим, а також речі, до досконалості в яких потрібно прагнути – польоти у просторі та часі, уроки любові, доброти та прощення: *«... perfection doesn't have limits»* [6].; *«Without the bird wings, there can be no perfection»* [5, p. 139].; *«Think that the most practical way to bring a pilot to perfection is to reach him when he is caught with the idea of pure flight, before he decides that a pilot is a systems operator, pushing buttons and pulling levers that keep some strange machine in the air»* [5, p. 132].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином очевидно, що глибокий філософський зміст проаналізованих творів є відображенням світогляду автора, його ідей щодо самовдосконалення, самопізнання, прагнення

постійно рухатися вперед, прикладати зусилля для того, щоб піднятися над буденністю та примітивним існуванням. Заслуговують на увагу роздуми автора про сенс життя, особливе значення дружби для кожного, внутрішнє самовдосконалення. Цікавим є твердження про те, що знання – це не лише те, що ми самі здобули, але і те, з чим ми прийшли у цей світ. Заслуговують на увагу й думки про мудрість життя, лідерів та пророків, їх сприйняття іншими членами суспільства. Найціннішими є роздуми автора про віру у себе, що допомагає досягти внутрішнього удосконалення, а також про всепореможну силу добра та любові, які повинні бути рушійною силою у житті.

Звісно, дана розвідка не вичерпує порушеної проблеми і потребує подальшого всебічного вивчення.

Література:

1. Адмони В. Г. Система форм речевого высказывания / В. Г. Адмони. – СПб.: Наука, 1994. – 154 с.
2. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – М.: КомКнига, 2006. – 144 с.
3. Новиков Л. А. Художественный текст и его анализ / Л. А. Новиков. – М.: УРСС, 2003. – 304 с.
4. Папина А. Ф. Текст: его единицы и глобальные категории / А. Ф. Папина. – М.: Эдиториал, 2002. – 368 с.
5. Тимофеев Л. И. Краткий словарь литературоведческих терминов / Л. И. Тимофеев, С. С. Тураев. – М.: Ком Книга, 1974. – 325 с.
6. Bach R. A Gift of Wings / R. Bach. – N.Y.: Bantam Doubleday Dell Publishing Group, Inc. – 302 p.
7. Bach R. Illusions: The Adventures of a Reluctant Messiah / R. Bach. – N.Y.: Delacorte Press, 1989. – 192 p.
8. Bach R. Jonathan Livingston Seagull / R. Bach. – N.Y.: Scribner, 2006. – 112 p.

УДК 811.111'42'38:82-25 Г. Пінтер

Г. Б. Бернар,

ЛНУ імені Івана Франка, м. Львів

ОПОЗИЦІЯ У П'ЄСАХ Г. ПІНТЕРА

У статті розглянуто та проаналізовано засоби створення опозиції у п'єсах Гарольда Пінтера. Виокремлено три типи опозиції – мікрокосм vs макрокосм, теперішнє vs минуле та захисники особистого простору vs чужинці на основі діалогу та авторської ремарки п'єс «День Народження», «Кімната», «Німий Офіціант» і «Легкий Біль».

Ключові слова: опозиція, діалог, авторська ремарка, мікрокосм-макркосм, теперішнє – минуле, захисники власного простору – чужинці.

OPPOSITION IN H. PINTER'S PLAYS

The article deals with analysis of means of opposition in Harold Pinter's plays. Three types of opposition have been singled out – microcosm vs macrocosm (light, warm, safe, familiar – dark, cold, dangerous, unknown), present vs past (positive, happy, pleasant period – negative, unhappy, unpleasant period) and defenders of their own space vs intruders (room dwellers – external forces) based on dialogue and author's remark of «The Birthday Party», «The Room», «The Dumb Waiter» and «A Slight Ache». These types of opposition are interconnected in the text. They are expressed on various language levels – phonetic, lexical and syntactic – through lexical synonyms (out-in; cold-warm; up-down; here-there; dark-bright), symbols (room, window, door), alliteration (repetition of voiced and voiceless consonant sounds – s, p, f, t, k, l, n, d, b), declarative extended and unextended sentences, direct word order and inversion, absence of future tenses and flashbacks.

Key words: opposition, dialogue, author's remark, microcosm – macrocosm, present – past, defenders of their own space – intruders.

ОППОЗИЦИЯ В ПЬЕСАХ Г. ПИНТЕРА

В статье рассмотрено и проанализировано средства создания оппозиции в пьесах Гарольда Пинтера. Выделено три типа оппозиции – микрокосм vs макрокосм, настоящее vs прошедшее, а также защитники собственного пространства vs чужаки на основе диалога и авторской ремарки пьес «День Рождение», «Комната», «Немой Официант» и «Легкая Боль».

Ключевые слова: оппозиция, диалог, авторская ремарка, микрокосм – макрокосм, настоящее – прошедшее, защитники собственного пространства – чужаки.

Опозиція у п'єсах Г. Пінтера була предметом дослідження таких науковців як: Е. Wyczkowska, R. Cohn, М. Esslin, А. Hinchliffe, F. Lumley, G. Wellwarth, I. Wardle, А. Sykes та багатьох інших. Вони намагалися застосувати метод літературного аналізу з метою дослідження основного структурного елементу драми – категорії часу-простору у п'єсах Г. Пінтера. **Метою нашого дослідження** є три типи опозиції мікрокосм vs макрокосм, теперішнє vs минуле та захисники особистого простору vs чужинці у авторській ремарці та діалозі п'єс Гарольда Пінтера на рівні тексту, а також на фонетичному, лексичному та синтаксичному рівнях. **Об'єктом дослідження** є тексти п'єс «День Народження», «Кімната», «Німий Офіціант» і «Легкий Біль». **Предметом дослідження** є засоби створення опозиції.

«Для того, щоб спостерігати за тим, що відбувається з людьми, Пінтер зазвичай обирає центральним символом кімнату – будь-яку звичайну кімнату, де живуть люди. Саме ця кімната і служить мікрокосмом світу. У кімнаті люди почувають себе в безпеці. Зовні існують лише чужі, невідомі сили; всередині панує тепло і світло. Це материнська утроба, де люди почувають себе захищеними. Конфлікт у п'єсах Г. Пінтера починається тоді, коли одна із зовнішніх сил проникає у кімнату і руйнує безпеку її мешканців» [5, с. 198]. Руйнування віри героїв у безпеку їхньої особистої території виникає через страх зовнішнього світу, який виникає у самих же героїв. Таким чином, ми бачимо опозицію мікрокосм vs макрокосм (світло і темрява, тепло і холод, безпека і небезпека, відоме і невідоме).

Зокрема, у діалозі досліджуваних п'єс знаходимо такі приклади цієї опозиції:

1) Rose: It's very cold out, I can tell you. It's murder... Still the room keeps warm. It's better than the basement, anyway. ... I don't know how they live down there. [4, с. 101];

2) Rose: It's good you were up here, I can tell you. It's good you weren't down there, in the basement [4, 103].

3) Rose: What's it like out? // Mrs. Sands: It's very dark out. // Mr. Sands: Darker than in [4, с.113]

4) Flora: It's too dark in here to peer. ... It's so bright outside. [4, с. 178];

5) Gus: I wouldn't mind if you had a window, you could see what it looked like outside. ... Well, I like to have a bit of a view, Ben. It whiles away the time. I mean, you come into a place when it's still dark, you come into a room you've never seen before,